Poděkování
Za pročtení tohoto příspěvku a cenné připomínky děkujeme RNDr. Aleně Vopálkové, ředitelce Odboru zvláště chráněných částí přírody MŽP a kolegům JUDr. Janě Hůlkové a Mgr. Bohumilu Fišerovi. Za informaci o výkladu charakteru příspěvku ve vztahu k rozpočtovým pravidlům Ing. Jiřímu Klápště, řediteli Odboru obecné ochrany přírody a krajiny MŽP. Za informaci o uzavírání dohod o způsobu hospodaření v Jihomoravském kraji pak děkujeme Mgr. Václavu Izákovi, předsedovi ZO ČSOP Hády.

LITERATURA

HŮLKOVÁ J. (2010): Ústavní soud podpořil opatření konaná ve prospěch ochrany přírody. Ochrana přírody 65 (6): 17-18. – MIKO L., BOROVIČKOVÁ H. a kol. (2007): Zákon o ochraně přírody a krajiny. Komentář. 2. vydání. Praha. C. H. Beck. 607 s. – Nález Ústavního soudu Pl. ÚS 8/08 k omezení vlastnického práva podle § 68 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny (256/2010 Sb.) ze dne 8. července 2010. – Směrnice MŽP č. 6/2012 pro poskytování finančních prostředků v rámci Programu péče o krajinu v letech 2012–2014 ze dne 18. května 2012 ve znění dodatku č. 1 ze dne 28. srpna 2012.

Autoři pracují na ředitelství AOPK ČR

SUMMARY

Pešout P. & Šmídová L.: Public-law Agreements with Landowners Have Become a Reality

Since 2012, the Nature Conservancy Agency of the Czech Republic (NAC CR) has been making agreements with landowners and tenants on management measures and subsidies to be paid to them for such measures. Full-value making public agreements with providing financial subsidies has been allowed only after issuing a series of legislative and executive decisions and the Supreme Court interpretation. Effective making of agreements on management measures is an important positive development in involving landowners and tenants in nature conservation and landscape protection and management. Twenty years, after passing the Act on Nature Conservation and Landscape Protection, the authors state that legislative and formal conditions allowing appropriate use of legal instruments for involving land managers in measures supporting mature conservation which were supposed by the above act have been established.

Vliv pastvy na omezování ovsíku vyvýšeného a dřevin

Jiří Dostálek, Tomáš Frantík

Součástí desetiletého sledování vlivu pastvy na xerotermní trávníky na území Prahy bylo mimo jiné vyhodnocení, do jaké míry má období pastvy vliv na omezování expanzivního ovsíku vyvýšeného (*Arrhenatherum elatius*) a také dřevin, které zarůstají chráněná území (podrobněji viz Dostálek & Frantík 2007, 2008). Článek přináší závěry tohoto sledování.

OVSÍK VYVÝŠENÝ

(*Arrhenatherum elatius*) je rozvolněně trsnatý druh trávy vysokého vzrůstu, dorůstající až 150 cm. Je charakteristickým druhem mezofilních luk nížin a pahorkatin, které se po něm označují jako ovsíkové. Často je také součástí osiva pro zakládání kulturních luk. Není však pouze běžným lučním druhem, ale vyskytuje se i na mnoha dalších stanovištích (meze, lesní lemy, křoviny, ruderální stanoviště). Dává přednost sušším a na živiny bohatším biotopům. V důsledku obohacování prostředí živinami (ať již splachy hnojiv nebo vzdušnými depozicemi) a upuštění od obhospodařování se tato tráva expanzivně šíří na stanovištích xerotermních trávníků, kde způsobuje degradaci druhově bohatých společenstev rostlin. Výskyt nadměrného množství ovsíku bývá tlumen managementovými zásahy spočívajícími v kombinaci soustavného kosení a pastvy.

Z výsledků hodnocení vyplynulo, že k největšímu úbytku pokryvnosti *Arrhenatherum elatius* došlo v případě, kdy porosty byly v předcházejícím roce spásány do konce června (graf 1). Tento úbytek byl významně větší než při pastvě od srpna dále. Naopak absolutní hodnoty pokryvnosti byly při podzimní pastvě v porovnání s nepasenými porosty mírně větší. To je pravděpodobně způsobeno tím, že zvířata starší suché porosty ovsíku nespásají. Tím potom není zabráněno jeho vysemenění, ovsík není ani dostatečně sešlapáván a dochází tak spíše k podpoře jeho šíření, kterému má pastva předejít. Podobný efekt předpokládají také Mayerová *et al.* (2010), kteří potvrdili vliv pastvy v předchozím roce na snížení pokryvnosti *Arrhenatherum elatius*. Na důležitost správného načasování pastvy ukazuje také práce Wilsona a Clarka (2001), která sledovala význam termínu kosení při omezování tohoto invazního druhu v travních porostech severoamerických prérií. Autoři zjistili, že nejúčinněji jeho prosperitu omezuje kosení v květnu a červnu. Skutečnost, že toto období odpovídá námi zjištěnému nejvhodnějšímu termínu pro pastvu, podporuje předpoklad, že semena mají pro prosperitu a šíření porostů ovsíku pravděpodobně značný význam. Bullock *et al.* (2001) prokázali, že pastva v letním období má největší vliv na redukci jeho pokryvnosti. Tyto výsledky jsou však s našimi obtížně srovnatelné, jelikož autoři pod pojem léto (*sum-*

Graf 1 *Změny v pokryvnosti Arrhenatherum elatius v závislosti na období pastvy*

Graf 2 *Změny v pokryvnosti dřevin v závislosti na období pastvy*

Nepaseno – v předchozím roce nepaseno, Jaro – v předchozím roce paseno do konce června, Léto – v předchozím roce paseno v červenci, Podzim – v předchozím roce paseno od začátku srpna do konce vegetační sezóny. Statisticky nevýznamné rozdíly jsou označeny stejným písmenem.

mer) zahrnují všechna námi vymezená období pastvy. Význam intenzivní pastvy spojené se sešlapáváním pro redukci tohoto druhu potvrdili také Skládanka *et al*. (2010).

Výsledky sledování rovněž ukazují, že ve všech sledovaných chráněných územích se v prvních dvou letech po zavedení pastvy pokryvnost *Arrhenatherum elatius* výrazně snížila. Potom následovalo pětileté období stagnace pokryvnosti přibližně na třetinové úrovni původního stavu. V posledních třech letech však začala opět mírně vzrůstat. Tento jev může být způsoben postupným zvyšováním živin v důsledku každoročního pobytu zvířat. Vyšší obsah živin pak může ovsíku pomoci překonat stres způsobený spásáním a sešlapem. Na možnost, že může dobře využít živiny dodávané zvířaty, ukazují i údaje, které publikovali Fiala *et al*. (2011).

Obdobně na termín pastvy reagovaly dřeviny, zejména pak převládající trnka obecná (*Prunus spinosa*); viz graf 2. Výsledky ukazují, že dřeviny jsou spásány převážně v jarním období, v pozdním létě a na podzim naopak v minimální míře, nebo vůbec ne. Jejich prosperita je pravděpodobně, stejně jako v případě *Arrhenatherum elatius*, podpořena přísunem živin dodaných zvířaty. Pokryvnost dřevin se po zavedení pastvy udržovala s určitými oscilačními výkyvy na stejné úrovni. Pastva ji sice nesnížila, ale rozrůstání dřevin bylo zamezeno.

Závěr

Výsledky sledování přinesly následující zjištění: 1. na omezení expanzivního *Arrhenatherum elatius* a dřevin ve vegetaci suchých trávníků měla největší vliv pastva v jarním období do konce června; 2. pastva na vrcholu léta a v podzimním období nevedla ke snížení jejich pokryvnosti. Naopak pastva na podzim mírně podpořila prosperitu jak druhu *Arrhenatherum elatius*, tak dřevin, včetně převládající trnky (*Prunus spinosa*).

J. Dostálek pracuje ve Výzkumném ústavu Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v.v.i., T. Frantík působí v Botanickém ústavu AV ČR

Seznam použité literatury najdete na www.casopis.ochrana.prirody.cz

Porost s převládajícím ovsíkem vyvýšeným na stanovišti xerotermních trávníků v PP Podbabské skály

Na řadě stanovišť jsou xerotermní trávníky ještě ve velmi dobré kondici.

SUMMARY

Dostálek J. & Frantík T.: Controlling of Expansive Grass Arrhenatherum elatius and Woody Species by Grazing Management

In 2000, a grazing management programme was introduced to maintain the species diversity in dry grasslands in the Specially Protected Areas within the City of Prague. The responses of the expansive perennial grass species Tall Oatgrass (*Arrhenatherum elatius*) and of the woody species (the most common of which was the Blackthorn *Prunus spinosa*) to the characteristics of the grazing period were monitored for over a decade. Grazing during spring until the end of June had the greatest impact on the reduction of the expansive *Arrhenatherum elatius* and woody species. Grazing in the height of summer and in autumn did not reduce the cover of these plants. On the contrary, grazing in late summer could favour both the Tall Oatgrass and woody species.